

POVELJA EUROPSKE UNIJE O TEMELJNIM PRAVIMA

Narodi Europe, stvarajući sve tješnje povezanu uniju među sobom, odlučni su dijeliti miroljubivu budućnost utemeljenu na zajedničkim vrijednostima. Svjesna svojeg duhovnog i moralnog nasljeđa, Unija se temelji na nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti; ona se temelji na načelima demokracije i vladavine prava. Ona pojedinca postavlja u središte svojeg djelovanja uspostavom građanstva Unije i stvaranjem područja slobode, sigurnosti i pravde. Unija doprinosi očuvanju i razvoju tih zajedničkih vrijednosti uz poštovanje raznolikosti kultura i tradicija naroda Europe, kao i nacionalnih identiteta država članica i organizacije njihovih tijela javne vlasti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini; ona nastoji promicati uravnoteženi i održivi razvoj i osigurava slobodno kretanje osoba, usluga, robe i kapitala te slobodu poslovnog nastana. U tu svrhu nužno je ojačati zaštitu temeljnih prava u svjetlu promjena u društvu, društvenog napretka te znanstvenog i tehnološkog razvoja, tako da budu vidljivija u Povelji. Ova Povelja potvrđuje, uz dužno poštovanje nadležnosti i zadataka Unije te načela supsidijarnosti, prava koja proizlaze osobito iz ustavnih tradicija i međunarodnih obveza zajedničkih državama članicama, iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, iz socijalnih povelja koje su usvojile Unija i Vijeće Europe te iz prakse Suda Europske unije i Europskoga suda za ljudska prava. U tom će kontekstu sudovi Unije i država članica Povelju tumačiti uzimajući u obzir objašnjenja pripremljena pod vodstvom predsjedništva Konvencije koje je sastavilo Povelju i ažurirana pod odgovornošću predsjedništva Europske konvencije. Uživljanje ovih prava podrazumijeva odgovornosti i dužnosti prema drugim osobama, ljudskoj zajednici i budućim naraštajima. Unija stoga priznaje prava, slobode i načela koja slijede.

GLAVA I. DOSTOJANSTVO

Članak 1. Ljudsko dostojanstvo

Ljudsko dostojanstvo je nepovredivo. Ono se mora poštovati i štitiiti.

Članak 2. Pravo na život

- Svatko ima pravo na život.
- Nitko ne smije biti osuđen na smrtnu kaznu ili pogubljen.

Članak 3. Pravo na integritet osobe

- Svatko ima pravo na poštovanje tjelesnog i duhovnog integriteta.
- U području medicine i biologije osobito se mora poštovati sljedeći:
 - slobodni pristanak osobe o kojoj je riječ, na temelju njezine obavještenosti i u skladu s postupcima utvrđenim zakonom;
 - zabrana eugeničkih postupaka, osobito onih čiji je cilj odabiranje među ljudima;
 - zabrana korištenja ljudskog tijela i njegovih dijelova kao izvora financijske koristi;
 - zabrana reproduktivnog kloniranja ljudskih bića.

Članak 4. Zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Članak 5. Zabrana ropstva i prisilnog rada

- Nikoga se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.
- Nikoga se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.
- Zabranjeno je trgovanje ljudima.

GLAVA II. SLOBODE

Članak 6. Pravo na slobodu i sigurnost

Svatko ima pravo na slobodu i osobnu sigurnost.

Članak 7. Poštovanje privatnog i obiteljskog života

Svatko ima pravo na poštovanje svojeg privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja.

Članak 8. Zaštita osobnih podataka

- Svatko ima pravo na zaštitu osobnih podataka koji se na njega ili nju odnose.
- Takvi podaci moraju se obrađivati pošteno, u utvrđene svrhe i na temelju suglasnosti osobe o kojoj je riječ ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi utvrđenoj zakonom. Svatko ima pravo na pristup prikupljenim podacima koji se na njega ili nju odnose i pravo na njihovo ispravljanje.
- Postovanje tih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela.

Članak 9. Pravo na stupanje u brak i pravo na osnivanje obitelji

Pravo na stupanje u brak i pravo na osnivanje obitelji jamče se u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarivanje tih prava.

Članak 10. Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi

- Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi. To pravo uključuje slobodu promjene vjeroispovijedi ili uvjerenja te slobodu, pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja bogoslužjem, poučavanjem, praksom i obredima.

- Priznaje se pravo na prigovor savjesti, u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarivanje tog prava.

Članak 11. Sloboda izražavanja i informiranja

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo uključuje slobodu mišljenja te primanja i širenja informacija i ideja bez mijesanja tijela javne vlasti i bez obzira na granice.

- Postuju se sloboda i pluralizam medija.

Članak 12. Sloboda okupljanja i udruživanja

- Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja na svim razinama, osobito kad je riječ o političkim, sindikalnim i građanskim pitanjima, što podrazumijeva i pravo svakoga na osnivanje sindikata i pristupanje njima radi zaštite svojih interesa.
- Političke stranke na razini Unije doprinose izražavanju političke volje građana Unije.

Članak 13. Sloboda umjetnosti i znanosti

Umjetnost i znanstveno istraživanje slobodni su. Postuju se akademska sloboda.

Članak 14. Pravo na obrazovanje

- Svatko ima pravo na obrazovanje i na pristup strukovnom i trajnom osposobljavanju.
- To pravo uključuje mogućnost besplatnog obveznog školovanja.
- Sloboda osnivanja obrazovnih ustanova, uz poštovanje demokratskih načela, te pravo roditelja da svojoj djeci osiguraju obrazovanje i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima, poštuju se u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarivanje takve slobode i prava.

Članak 15. Sloboda izbora zanimanja i pravo na rad

- Svatko ima pravo na rad i na obavljanje slobodno izabranog ili prihvaćenog zanimanja.
- Svaki građanin Unije može slobodno tražiti zaposlenje, raditi i ostvarivati pravo na poslovni nastan i pružanje usluga u svakoj državi članici.
- Državljeni trećih zemalja kojima je dopušten rad na državnim područjima država članica imaju pravo na radne uvjete jednake onima koje imaju građani Unije.

Članak 16. Sloboda poduzetništva

Sloboda poduzetništva priznaje se u skladu s pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.

Članak 17. Pravo na vlasništvo

- Svatko ima pravo na vlasništvo nad svojom na zakonit način stečenom imovinom, koristiti je, njome raspolagati i ostaviti je u nasljedstvo. Vlasništvo nikome ne može biti oduzeto, osim u javnom interesu u slučajevima i pod uvjetima koje propisuje zakon, ako se pravodobno isplati pravična naknada za gubitak vlasništva. Uživanje prava vlasništva može biti uređeno zakonom u mjeri u kojoj je to potrebno radi općeg interesa.
- Intelektualno vlasništvo zaštićeno je.

Članak 18. Pravo na azil

Zajamčeno je pravo na azil, uz poštovanje pravila iz Zenevske konvencije od 28. srpnja 1951. i Protokola od 31. siječnja 1967. o statusu izbjeglica te u skladu s Ugovorom o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu „Ugovori“).

Članak 19. Zaštita u slučaju udaljavanja, protjerivanja ili izručenja

- Zabranjeno je kolektivno protjerivanje.
- Nitko ne smije biti udaljen, protjeran ili izručen u državu u kojoj postoji ozbiljna opasnost da bude podvrgnut smrtnoj kazni, mučenju ili drugom nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

GLAVA III. JEDNAKOST

Članak 20. Jednakost pred zakonom

Svi su pred zakonom jednaki.

Članak 21. Nediskriminacija

- Zabranjuje se svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, etničko ili socijalno podrijetlo, genetske osobine, jezik, religija ili uvjerenje, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, invaliditet, dob ili spolna orijentacija.
- Unutar područja primjene Ugovora i ne dovodeći u pitanje bilo koju njihovu posebnu odredbu, zabranjena je svaka diskriminacija na temelju državljanstva.

Članak 22. Kulturna, vjerska i jezična raznolikost

Unija poštuje kulturnu, vjersku i jezičnu raznolikost.

Članak 23. Ravnopravnost žena i muškaraca

Ravnopravnost žena i muškaraca mora biti osigurana u svim područjima, uključujući zapošljavanje, rad i plaću. Načelo ravnopravnosti ne sprječava zadržavanje ili usvajanje mjera kojima se predviđaju posebne pogodnosti u korist nedovoljno zastupljenog spola.

Članak 24. Prava djeteta

- Djeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit. Ona mogu slobodno izražavati svoje mišljenje. Njihovo se mišljenje uzima u obzir u pitanjima koja se na njih odnose, u skladu s njihovom dobi i zrelosti.
- U svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta.
- Svako dijete ima pravo na održavanje redovitog osobnog odnosa i izravan kontakt s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim interesima.

Članak 25. Prava starijih osoba

Unija priznaje i poštuje prava starijih osoba na dostojan život i neovisnost te na sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu.

Članak 26. Integracija osoba s invaliditetom

Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjeru čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice.

GLAVA IV. SOLIDARNOST

Članak 27. Pravo radnika na informiranje i savjetovanje u poduzeću

Radnicima ili njihovim predstavnicima moraju biti, na odgovarajućim razinama, osigurana prava na pravodobno informiranje i savjetovanje u slučajevima i pod uvjetima predviđenima pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.

Članak 28. Pravo na kolektivno pregovaranje i djelovanje

Radnici i poslodavci ili njihove organizacije imaju, u skladu s pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom, pravo na pregovaranje i sklapanje kolektivnih ugovora na odgovarajućim razinama i, u slučaju sukoba interesa, pravo na poduzimanje kolektivnog djelovanja za obranu svojih interesa, uključujući i štrajk.

Članak 29. Pravo na pristup službama za posredovanje pri zapošljavanju

Svatko ima pristup na besplatni pristup službama za posredovanje pri zapošljavanju.

Članak 30. Zaštita u slučaju neopravdanog otkaza

Svaki radnik ima pravo na zaštitu od neopravdanog otkaza u skladu s pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.

Članak 31. Pošteni i pravični radni uvjeti

- Svaki radnik ima pravo na radne uvjete kojima se čuvaju njegovo zdravlje, sigurnost i dostojanstvo.
- Svaki radnik ima pravo na ograničenje najduljeg radnog vremena, na dnevni i tjedni odmor te na plaćeni godišnji odmor.

Članak 32. Zabrana rada djece i zaštita mladih pri radu
Zabranjeno je zapošljavanje djece. Najniža dob za zapošljavanje ne smije biti niža od najniže dobi pri završetku obveznog školovanja, ne dovodeći u pitanje pravila koja su pogodnija za mlade i osim u slučajevima ograničenih odstupanja. Mlade osobe primljene na posao moraju imati radne uvjete prilagodene svojoj dobi i moraju biti zaštićene od gospodarskog izrabljivanja ili od bilo kakve vrste rada koja bi mogla ugroziti njihovu sigurnost, zdravlje ili psihčki, duhovni, moralni ili društveni razvoj ili bi mogla ugroziti njihovo obrazovanje.

Članak 33. Obiteljski i profesionalni život

- Obitelj uživa pravnu, gospodarsku i socijalnu zaštitu.

- Kako bi se oslobodio obiteljski i profesionalni život, svatko ima pravo na zaštitu od otkaza zbog razloga povezanog s materinštvom te pravo na plaćeni rodiljni dopust i roditeljski dopust po rođenju ili posvojenju djeteta.

Članak 34. Socijalna sigurnost i socijalna pomoć

- Unija priznaje i poštuje pravo na pristup pravima iz socijalne sigurnosti i socijalnim službama koje pružaju zaštitu u slučajevima poput materинства, bolesti, nesreća pri radu, ovisnosti ili starosti te u slučaju gubitka posla, u skladu s pravilima utvrđenima pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.
- Svatko tko zakonito boravi i tko zakonito mijenja boravište u Europskoj uniji ovlašten je na prava iz socijalne sigurnosti i socijalne povlastice u skladu s pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.
- S ciljem borbe protiv socijalne isključenosti i siromaštva Unija priznaje i poštuje pravo na socijalnu pomoć i pomoć u vezi sa stanovanjem kako bi se osigurao dostojan život svima koji nemaju dovoljno sredstava, u skladu s pravilima utvrđenima pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.

Članak 35. Zdravstvena zaštita

Svatko ima pravo na pristup preventivnoj zdravstvenoj zaštiti i pravo na liječenje pod uvjetima utvrđenima nacionalnim zakonodavstvima i praksom. Pri utvrđivanju i provedbi svih politika i aktivnosti Unije osigurava se visok stupanj zaštite zdravlja ljudi.

Članak 36. Pristup službama od općeg gospodarskog interesa

Radi promicanja socijalne i teritorijalne kohezije Unije, ona priznaje i poštuje pristup službama od općeg gospodarskog interesa kako je predviđeno nacionalnim zakonodavstvima i praksom te u skladu s Ugovorima.

Članak 37. Zaštita okoliša

Visoka razina zaštite okoliša i poboljšavanje kvalitete okoliša moraju biti uključeni u politike Unije i osigurani u skladu s načelom održivog razvoja.

Članak 38. Zaštita potrošača

Politike Unije osiguravaju visoku razinu zaštite potrošača.

GLAVA V. PRAVA GRAĐANA

Članak 39. Pravo glasovati i biti biran na izborima za Europski parlament

- Svaki građanin Unije ima pravo glasovati i biti biran na izborima za Europski parlament u državi članici u kojoj ima boravište, pod istim uvjetima kao i državljani te države.
- Članovi Europskog parlamenta biraju se slobodnim i tajnim glasovanjem na općem neposrednim izborima.

Članak 40. Pravo glasovati i biti biran na lokalnim izborima

Svaki građanin Unije ima pravo glasovati i biti biran na lokalnim izborima u državi članici u kojoj ima boravište, pod istim uvjetima kao i državljani te države.

Članak 41. Pravo na dobru upravu

- Svatko ima pravo da institucije, tijela, uredi i agencije Unije njegove predmete obrađuju nepristrano, pravilno i u razumnom roku.
- To pravo uključuje:
 - pravo svake osobe na saslušanje prije poduzimanja bilo kakve pojedinačne mjere koja bi na nju mogla nepovoljno utjecati;
 - pravo svake osobe na pristup svojem spisu, uz poštovanje zakonitih interesa povjerljivosti te profesionalne i poslovne tajne;
 - obvezu uprave da obrazloži svoje odluke.
- Svaka osoba ima pravo da joj Unija naknadi svaku štetu koju njezine institucije ili službenici prouzroče pri obavljanju svojih dužnosti, u skladu s općim načelima koja su zajednička pravima država članica.

- Svaka se osoba može pisanim putem obratiti institucijama Unije na jednom od jezika Ugovora i mora dobiti odgovor na istom jeziku.

Članak 42. Pravo pristupa dokumentima

Svaki građanin Unije i svaka fizička ili pravna osoba s boravištem ili sjedištem u nekoj državi članici ima pravo pristupa dokumentima institucija, tijela, ureda i agencija Unije neovisno o njihovoj mediju.

Članak 43. Europski ombudsman

Svaki građanin Unije i svaka fizička ili pravna osoba s boravištem ili sjedištem u nekoj državi članici ima pravo obratiti se Europskom ombudsmanu u vezi s nepravilnostima u djelovanju institucija, tijela, ureda ili agencija Unije, s iznimkom Suda Europske unije u izvršavanju njegovih pravosudnih ovlasti.

Članak 44. Pravo na podnošenje peticije

Svaki građanin Unije i svaka fizička ili pravna osoba s boravištem ili sjedištem u nekoj državi članici ima pravo na podnošenje peticije Europskom parlamentu.

Članak 45. Sloboda kretanja i boravka

- Svaki građanin Unije ima pravo slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica.
- Sloboda kretanja i boravka može se, u skladu s Ugovorima, dodijeliti državljanima trećih zemalja koji zakonito borave na državnom području neke države članice.

Članak 46. Diplomatska i konzularna zaštita

Svaki građanin Unije na državnom području treće zemlje u kojoj država članica čiji je on državljanin nema predstavništvo, ima pravo na zaštitu diplomatskih ili konzularnih tijela bilo koje države članice, pod istim uvjetima kao i državljani te države članice.

GLAVA VI. PRAVDA

Članak 47. Pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje

Svatko čija su prava i slobode zajamčeni pravom Unije povrijeđeni ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima ovim člankom.

Svatko ima pravo da zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravilno, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Svatko ima mogućnost biti savjetovan, branjen i zastupan.

Pravna pomoć osigurava se za osobe koje nemaju dostatna sredstva, u mjeri u kojoj je takva pomoć potrebna za osiguravanje učinkovitoga pristupa pravosuđu.

Članak 48. Pretpostavka neudžnosti i pravo na obranu

- Svaki optuženik smatra se neudžnim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.
- Zajamčeno je poštovanje prava na obranu svakog optuženika.

Članak 49. Načela zakonitosti i razmjernosti kaznenih djela i kazni

- Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili postupkom koje, u času počinjenja, po unutrašnjem ili po međunarodnom pravu nije bilo predviđeno kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno. Ako je, nakon počinjenja kaznenog djela, zakonom propisana blaža kazna, primjenjuje se takva kazna.
- Ovaj članak ne priječi suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili postupak koji je u času počinjenja predstavljao kazneno djelo u skladu s općim načelima koja priznaju svi narodi.
- Strogost kazne ne smije biti nerazmjerna kaznenom djelu.

Članak 50. Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen za isto kazneno djelo

Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u Uniji u skladu sa zakonom.

GLAVA VII. OPĆE ODREDBE KOJIMA SE UREĐUJE TUMAČENJE I PRIMJENA POVELJE

Članak 51. Područje primjene

- Odredbe ove Povelje odnose se na institucije, tijela, uredi i agencije Unije, uz poštovanje načela supsidijarnosti, te na države članice samo kada provode pravo Unije. Oni stoga moraju poštovati prava i držati se načela te promicati njihovu primjenu u skladu sa svojim ovlastima i poštujući ograničenja nadležnosti Unije koje su joj dodeljene u Ugovorima.
- Poveljom se ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije, ne uspostavlja se nova vlast ni zadaća za Uniju niti se mijenjaju ovlasti i zadaće kako su utvrđene Ugovorima.

Članak 52. Opseg i tumačenje prava i načela

- Svako ograničenje pri ostvarivanju prava i sloboda priznatih ovom Poveljom mora biti predviđeno zakonom i mora poštovati bit tih prava i sloboda. Podložno načelu proporcionalnosti, ograničenja su moguća samo ako su potrebna i ako zaista odgovaraju ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba.
- Prava priznata ovom Poveljom i koja su predviđena u Ugovorima ostvaruju se pod uvjetima i u granicama određenima tim Ugovorima.
- U onoj mjeri u kojoj ova Povelja sadrži prava koja odgovaraju pravima zajamčenima Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, značenje i opseg primjene tih prava jednaki su onima iz spomenute Konvencije. Ova odredba ne sprječava pravo Unije da pruži širu zaštitu.
- U mjeri u kojoj ova Povelja prepoznaje temeljna prava kako proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, ta prava se tumače u skladu s tim tradicijama.
- Odredbe ove Povelje koje sadržavaju načela mogu biti provedene zakonodavnim i izvršnim aktima institucija, tijela, ureda i agencija Unije te aktima država članica kada u izvršavanju svojih ovlasti provode pravo Unije. Na njih se pred sudom može pozvati samo pri tumačenju tih akata te pri odlučivanju o njihovoj zakonitosti.
- O nacionalnim zakonodavstvima i praksom mora se u potpunosti voditi računa kako je određeno ovom Poveljom.
- Sudovi Unije i država članica uzimaju u obzir objašnjenja sastavljena kao smjernice za tumačenje ove Povelje.

Članak 53. Razina zaštite

Nijedna odredba ove Povelje ne smije se tumačiti kao ograničavanje ili nepovoljno utjecanje na ljudska prava i temeljne slobode, na način na koji ih u njihovim područjima primjene priznaju pravo Unije i međunarodno pravo te međunarodni sporazumi čije su stranke Unija ili sve države članice, uključujući Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te ustavi država članica.

Članak 54. Zabrana zlouporabe prava

Nijedna odredba ove Povelje ne smije se tumačiti kao da podrazumijeva pravo na poduzimanje bilo kakve aktivnosti ili izvršavanja bilo kakvog djela čiji je cilj uništenje bilo kojeg od prava i sloboda priznatih ovom Poveljom ili njihovo ograničavanje više nego što je predviđeno Poveljom.

Sastavljeno u Strasbourgu dvanaestog prosinca dvije tisuće sedme

Za Europski parlament
Predsjednik

Za Vijeće Europske unije
Predsjednik

Za Komisiju Europskih zajednica
Predsjednik



Europska unija